

**Аналітичний огляд діяльності
ГО «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля» у вересні 2025
року щодо документування воєнних злочинів РФ проти цивільних
внаслідок збройної агресії проти України**

1. Резюме

У 20 розглянутих протоколах задокументовано епізоди незаконного позбавлення волі цивільних, насильницьких зникнень, катувань/нелюдського поводження, примусових переміщень (етапувань) і «закритих судів». Це — міжнародні злочини (воєнні злочини та злочини проти людяності), про які прямо свідчать свідки та жертви та/або їхні матеріальні підтвердження (маршрути етапувань, вирокі/повідомлення, листування з установами РФ). Протоколами зафіксовані викрадення і подальше утримання/«судове» переслідування на ТОТ та в РФ, зокрема на напрямках: Маріуполь–Донецьк (ТОТ) → РФ; Пологи/Токмак (ТОТ Запорізької області) → ТОТ Донбас → РФ; ТОТ Херсонщини (Скадовськ/Лазурне, Гола Пристань) → Крим/РФ; Харківщина (Вовчанськ, прикордоння) → Белгород/Мордовія; Сумщина (Краснопілля) → Белгород/Курськ/Волгоград, тощо.

Географія огляду охоплює:

(а) місця первинних викрадень/затримань і утримання на ТОТ України (Маріуполь; Пологи/Токмак; Скадовськ/Чонгар/Гола Пристань; Вовчанськ; Якубівка поблизу Чернігова; Краснопілля на Сумщині); (б) мережу місць несвободи та «судів» РФ, куди цивільних системно етапують (Курськ, В'язьма, Белгород, Ростов-на-Дону, Волгоград, Чечня (СІЗО-2), Мордовія (колонія №10/інші)).

2. Джерела й межі даних

Огляд підготовлено виключно за матеріалами 20 протоколів (інтерв'ю з жертвами/родичами; у частині кейсів — копії/згадки вироків, відповіді органів, дані про етапування/реєстрації, сліди листування). Окремо фіксуємо: апеляції/касації у РФ; перевезення між колоніями; зв'язок через посередників; відсутність доступу до матеріалів справи.

3. Зведені показники (20 протоколів) і мотиви переслідування

Статуси (додаткова десятка):

- підтверджене тримання в РФ/ТОТ (щонайменше 4): СІЗО/колонії Волгоград–Чечня, Мордовія, Белгород/Валуйки–Курськ–Волгоград (ланцюги); у деяких випадках відсутній вирок/чітке обвинувачення на момент опитування.
- місце перебування невідоме/інкомунікадо (не менше 4), ймовірно перевезення і депортації: Маріуполь → Донецьк (невідомо); Гола Пристань → можливо Ростов; Чернігівщина → ймовірно Брянськ/Белгород (без підтвердження).
- звільнений після утримання — 1 (Запорізька обл., Пологи/Токмак), із докладним

описом катувань/примусових робіт.
– Військовополонений з «виροком» у РФ.

Які статті РФ інкримінують утримуваним:

– ст. 275 КК РФ («госизмена»), ст. 222/228 (зброя/«наркотики»), ст. 205.х/205.5/361 («тероризм», участь у терорганізації). Без допуску родин до матеріалів справ.
Реальні мотиви (зі слів свідків): відкрита проукраїнська позиція, зв'язки/військова служба в минулому, доноси та «особиста неприязнь», «знахідки» під час обшуків (у т.ч. підкидання).

4. Географія викрадень і зникнень

- Донецька обл. (Маріуполь) — викрадення в окупованому місті, подальше переміщення до Донецька (ТОТ); 07–08.2025 р.
- Запорізька обл. (Пологи/Токмак/Бердянськ) — хвиля «зачисток», підвали/відділок поліції, системні катування; 06–07.2022 р. → звільнення; масові затримання «за позицію/татування/порушення комендантської години».
- Херсонщина (Скадовськ/Лазурне/Чонгар; Гола Пристань) — арешт прямо в залі «суду» на ТОТ; згодом Волгоград ІК-12 → Чечня СІЗО-2; інший кейс — зникнення в Голій Пристані з імовірною подальшою депортацією до Ростову. 2022–2025 рр.
- Харківщина (Вовчанськ; прикордоння) — викрадення з дому, етапи до Белгородської обл. → Мордовії; у березні 2022 — масові фільтрації на кордоні.
- Чернігівщина (Якубівка) — зникнення під час «поїздки по продукти» в умовах окупації.
- Сумщина (Краснопілля) — захоплення на блокпості за звання офіцера запасу; далі Валуйки (Белгород) → Олексіївка (Курськ) → Волгоград (2023–2025).

5. Суди (де саме засуджують цивільних у наявних свідченнях)

- ТОТ (Херсонщина): «судове засідання» у Скадовську, після якого цивільного затримано просто в залі, далі переміщено через Чонгар та етаповано в РФ (Волгоград → СІЗО-2 ЧР). Імена суддів у свідченнях не зафіксовані.
- РФ (Ростов-на-Дону): у вибірці згадується утримання/перевезення в СІЗО Ростова та слухання у військовому суді (у кейсах із «тероризмом/зрадою»; у частини — статус військовополонених).
- Інші ТОТ/РФ: для окремих цивільних на етапі слідства згадуються Донецьк (ТОТ), Курськ/В'язьма — в межах слідчих дій/перевезень.

6. Профіль постраждалих

Цивільні на момент захоплення: вчителі, працівники заводів/інфраструктури, приватні підприємці, будівельники, охоронці; трапляються особи з минулою службою (офіцер запасу/строкова служба). Є жінки серед родичів-заявниць і окремі цивільні-жінки постраждали. Вразливості: відсутність медичної допомоги під час етапувань/утримання, різке погіршення стану (ноги, серце, нирки; втрата ваги).

7. Патерни затримань і обставини

- З дому/роботи: масковані озброєні групи, паралельні обшуки, вилучення техніки/грошей; іноді — доноси від місцевих; «мішок на голову» та вивезення до відділку.
- З вулиці/блокпостів/під час «поїздки по продукти»: перехоплення авто; погрози зброєю; конфіскація транспорту; подальший вивіз у бік РФ.
- Після «суду» на ТОТ: затримання прямо в залі, негайне вивезення до інших пунктів.

8. Умови утримання

ТОТ (підвали/відділки/СІЗО): тісні камери, постійне світло, мізерне харчування, катування; використання затриманих на примусових роботах (копання окопів, денні зміни без належного забезпечення).

РФ (СІЗО/колонії): етапування між регіонами; ШІЗО, дефіцит/відсутність лікування; значне погіршення здоров'я (набряки, анорексія, ураження ніг/нирок, серцеві проблеми).

9. Торттури та СНПК

Методи: побиття по голові/тілу; електрострум до знепритомнення; позбавлення їжі/води/сну; приниження, погрози; катування під час допитів; утримання в перевантажених камерах, удушення мокрою тканиною, сексуальне насильство/СНПК. Наслідки у постраждалих: ПТСР, розлади сну, оніміння щелепи/проблеми з зубами, хронічний біль у спині, тривалі набряки кінцівок.

10. Ланцюги етапування (що саме зафіксовано)

За 20 протоколами простежуються типові маршрути:

- Пологи/Токмак → відділок поліції/камери → подальші перевезення (напрямок на ТОТ Донбасу), із періодичними епізодами примусової праці.
- Вовчанськ (Харківська) → Белгородська обл. РФ → Мордовія (колонія №10, Ударне).
- Курськ → В'язьма (Смоленська) → невідомо — за родинними повідомленнями й окремими контактами (без офіційних відповідей).
- Скадовськ (зал «суду») → Чонгар → Волгоград (ІК-12) → СІЗО-2 Чечні.
- Краснопілля, Сумська область (затримання на блокпості) → Валуйки (Белгород) → Олексіївка (Курськ) → Волгоград.

12. «Закриті суди» та ключові процесуальні порушення

У деяких свідченнях згадується про закриті «судові» слухання, відсутність доступу до матеріалів справи (родиниам відмовляють, «адвокати» погрожують відповідальністю за передачу копій), переведення справ між ТОТ і РФ, збільшення строків на апеляції, касації без участі родин.

12. Докази затримання/утримання

Офіційні/напівофіційні «сліди»: реєстрації в колоніях/СІЗО (Мордовія, Волгоград, Чечня), апеляційні рішення, повідомлення МКЧХ, усні підтвердження від звільнених; інколи — поштові маркери «доставлено».

13. Анонімізовані вижимки

А) «Затримали в залі „суду“» (ТОТ Херсонщина → РФ)

Після засідання на ТОТ людину взяли під варту просто в залі, далі — Чонгар і ланцюг у РФ: ІК-12 Волгоград → СІЗО-2 Чечня. Родині повідомили про скорочення строку в апеляції на 6 міс., але доступу до справи не дали. (зафіксовані незаконне позбавлення волі, депортація/переміщення).

Б) «Нічний наліт у Пологах» (Запорізька область)

Озброєні в балаклавах, побиття з першої хвилини, вивіз у підвал, далі — відділок у Токмаку. Щоденні катування струмом, побиття, відмова у їжі/воді/туалеті, примусові роботи з копання окопів. Звільнення через місяць, але з тяжкими наслідками для здоров'я та психіки. (зафіксовані катування, нелюдське поводження, примусова праця).

В) «Кордон і „фільтрація“» (Харківська → Белгород/Мордовія)

Спершу перевірки вночі на КПП, потім повернення додому, за два дні — вивезення невідомими. Є непрямі підтвердження утримання у Курськ/В'язьма, згодом відомості про утримання у Мордовії (інформація від звільнених). Офіційних відповідей РФ не надає. (Зафіксовані насильницьке зникнення, депортація/переміщення, тривале інкомунікадо).

Г) «Маріуполь. „Це писав не він“» (Донецька, ТОТ)

Після підозрілих повідомлень і «дзвінків під наглядом» — звістки про вивіз до ІВС/СІЗО Донецька; у розмовах звучать ст. 275/222 (пізніше в записці — 285), але жодних документів родині не надають; «державний адвокат» відмовляється щось передавати, лякає відповідальністю. (Зафіксовані незаконне позбавлення особистої свободи, відсутність гарантій).

Д) На блокпості (Сумська → РФ)

Захопили на блокпості («забрали, бо має звання»). Далі — Валуйки → Олексіївка → Волгоград, анорексія, набряки, загострення хвороб нирок і серця, майже відсутня їжа. (Зафіксовано незаконне переміщення, нелюдське поводження).

14. Правова оцінка і кваліфікація

МГП/Римський статут (міжнародний збройний конфлікт):

- Незаконне позбавлення волі, депортація/переміщення цивільних (ст. 8(2)(a)(vii), 8(2)(b)(viii));
- Катування/нелюдське поводження (ст. 8(2)(a)(ii));
- Винесення вироків без належних гарантій (ст. 8(2)(a)(vi));
- Злочини проти людяності (ст. 7: ув'язнення, катування, переслідування), з огляду на широкомасштабність і системність (повторюваність маршрутів, єдність методів/«судів» і статей).

Право України:

– ст. 438 КК України (порушення законів і звичаїв війни: незаконне ув'язнення, депортація, катування, вироки без гарантій).

15. Висновки

Дані з 20 протоколів демонструють єдиний алгоритм: свавільне затримання/зникнення → катування й нелюдське поводження → «закриті суди»/квазі-суди → довгі етапи вглиб РФ → ізоляція, ШІЗО, відсутність лікування. Широта географії (ТОТ + різні регіони РФ) і часовий розгін 2022–2025 рр. вказують на системність, а не «надмірності окремих виконавців».

16. Рекомендації

ОГП/СБУ/НПУ:

1. Виділяти етапування/депортацію як окремі епізоди (включно з конвоєм/адміністраціями колоній/«судами» на ТОТ), відкривати окремі провадження за ст. 438.
2. Судово-медичні експертизи за Стамбульським протоколом (ПТСР, травми від електрики/побиттів), формувати єдиний банк висновків.
3. Доказова лінія листування/реєстрацій: системно збирати підтвердження МКЧХ/реєстрацій колоній, «доставлено»/ідентифікатори ФСВП, виписки з особистих кабінетів; фіксувати відмови «адвокатів» передати матеріали.
4. Окрема кваліфікація «судів» на ТОТ: процесуальне документування затримань у залі та подальшого вивозу як комплексного злочину (незаконний вирок + депортація).

Мінсоц/МОЗ/МВС:

- Програми лікування та реабілітації (серце/нирок, анорексія/дефіцит ваги, стоматологія), психосоціальна підтримка сімей інкомунікадо.
- Технічна взаємодія з МКЧХ для верифікації маршрутів і статусів.

МЗС — міжнародний трек:

- Адвокація доступу МКЧХ до конкретних СІЗО/колоній (Волгоград, Чечня, Мордовія, Курськ/Белгород).

Міжнародним інституціям/НУО:

- Використати наведені маршрути/статті/умови для цільових подань до МКС, процедур ООН (катування/насиленницькі зникнення), санкційних режимів щодо ФСВП/судових ланок Ростова/Мордовії/Чечні/Волгограда.

17. Організаційний контекст і кумулятивні показники

З 2022 року документаторами Об'єднання було встановлено та опитано **584** свідка насильницьких зникнень, свавільних затримань, інших міжнародних злочинів проти цивільного населення, зокрема — обстрілів цивільної інфраструктури, привласнення окупантами приватного майна, незаконного позбавлення свободи.

Станом на 30.09.2025 року встановлено та задокументовано інформацію про **428** цивільних осіб, яких було незаконно позбавлено особистої свободи внаслідок агресії РФ, з них **20** осіб виявлено під час документування свідчень у серпні 2025 року.

Документування воєнних злочинів і підготовку цього огляду здійснив Відділ аналітики та документування ГО «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля».

Цей проєкт з документування здійснюється за підтримки Норвезького Гельсінського Комітету (ННС). Погляди та висновки, представлені в цій публікації, належать виключно авторам і не обов'язково відображають позицію ННС.

ГО «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля»

<https://www.relativespp.org/>

info@relativespp.org

<https://www.facebook.com/relativespp>